

opførsel" eller simpelthen „det rette" (Klas Sandell/Sri Lanka). Naturen er „objektive karmiske processer", „naturen er et kongerige af lidelse" (Jørgen Østergaard Andersen/Sri Lanka). „Naturen er åbenbaret form" (Hjort og Svedin/Japan). Naturen er „alt uden for landsbyen" (Domrong Tayanin/Laos).

Den sidste definition nærmer sig det tingsliggjorte naturbegreb, der nu er blevet almindeligt i Europa. Rammende udtrykte en af mine studenter det engang således: „Naturen, det er sådan nogle huller, der er mellem byerne." Men denne orientering mod natur som noget synligt, rumligt, udtrykker ikke ordets oprindelige betydning i Europa, hvor den etymologiske rod jo netop er det latinske „nasci", at blive født. Skiftet fra denne opfattelse af natur som potentiale, eller som tingenes inderste „væsen", til naturen som objekter, begynder ifølge Hjort og Svedin i det 17. århundrede samtidig med at man begynder at tale om „landskaber".

En tilsvarende udskillelse af begrebet om naturen som „væren" fra kulturen, der altid er „tilblivelse", fandt åbenbart ikke sted andre steder i verden. Naturen slap aldrig fri af mennesket. Derfor kunne mennesket i Orienten beholde sin selvfølkelige plads i naturen. Men når man ikke kan komme på afstand af noget, så kan man heller ikke se det udefra. Den magt, der ligger i at kunne gøre sig ligeglad, fik Vesten monopol på.

God videnskab er velsagtens det bedste lægemiddel mod de åndelige influenzaepidemier, der med jævne mellemrum hærger kulturlivet. Længslen efter nemme opskrifter til verdens forbedrelse får os gang på gang til at hoppe på de glade budskaber. Og så er det, nøgternheden får travlt, og bøger som denne må produceres. I et velskrevet kapitel fører Poul Pedersen et felttog for det synspunkt, at „perceptions of nature" bør diskuteres inden for rammene af en videnskabslogi om naturen. Jeg skal ikke gøre mig klog på dette krav, men Pedersen rammer efter min mening hovedet på sømmet, når han påpeger, at hvis vi gør Vesten ansvarlig for miljøkrisen, så bør vi også være generøse nok til at lade Vesten få æren for det videnskabelige begreb om økologi: „Det økologiske naturbegreb er en ekstrem vigtig del af moderne vestlige ideer om naturen."

Hvis vi snakker om natursyn ud fra dette engagement i den miljømæssige elendighed, så er dette også for mig at se sagens kerne. Blot er

økologien stadig begrænset af den vestlige videnskabs sædvanlige dualistiske perspektiv, der afskærer økologien for at beskæftige sig med betydninger. Men alle levende væsener lever i en verden af betydninger og kommunikation. De lever ikke blot i en biosfære, men også i en semiosfære.

Slagsmålet om miljøet er i sin inderste kerne et slagsmål om teknik – uanset hvilke andre slagsmål, teknikken så er indhyldet i. Foragten for Vestens teknik, og den videnskab, der har fostret den, løser hverken de fattiges eller miljøets problemer. Vi skal ikke bombardere hovedkvarteret, men vi skal heller ikke bilde os ind, at slagsmålet står noget andet sted. Vestens natursyn har bragt for mange teknologiske sejre til, at vi kan skippe det. Naturvidenskab og teknik skal helbredes, ikke udskiftes.

Jesper Hoffmeyer
Institut for Biologisk Kemi
Københavns Universitet

STEINAR BRYN: *Norske Amerika-bilete: Om Amerikanisering av norsk kultur.* Oslo: Det Norske Samlaget 1992. 183 sider, rigt illustreret. Pris NKR 218. ISBN 82-521-3762-8.

Nordmændene er det mest Coca-Cola drikende folk i Europa. De har for alvor taget „fast-food America" til deres hjerte: Hver en bygd har sin *Riverside Café*, *Uncle Sams Gatekjøkken*, *Miami Snackbar* eller *Drive in Fast Food*. Også på det mere åndelige plan har nordmændene for alvor vendt sig mod Amerika: I 1990 var 63,5% af de nye film på det norske marked produceret i USA, og efter at sæbeopera-serien *Dynasty* har været vist i norsk tv, er Alexis dukket op som pub i Elverum, natklub i Halden og Molde, tøjforretning i Drammen og Harstad og frisør i Hokksund. Omkring 400 norske malkekøer hedder i dag Alexis.

Disse er nogle af de nutids-norske fakta, som har fået forsker i amerikanske studier og samfundsdebattør, Steinar Bryn, til at studere nordmændenes forhold til Amerika – såvel det mytiske, som det virkelige land på den anden side af havet. Det er der kommet en underholdende, men noget uklare debatbog ud af.

Bryn har især set på nutids-Norges visuelle fremtoning og kulturlandskab, på sproget og på nationale mytologier og helteskikkelser. Sine

iaftagelser gør han til udgangspunkt for en slags sammenlignende kulturstudie af USA og Norge. Studiets formål skal tilsyneladende være at give ny næring og retning til en allerede igangværende norsk samfundsdebat om essensen af norsk kultur, samfundsform og selvforståelse, senest i forbindelse med OL i Lillehammer i 1994.

Målgruppen er angiveligt kulturformidlere – forfatteren nævner bl.a. lærere som centrale personer i dannelsen af en national selvforståelse – men bogen henvender sig ellers bredt, muligvis for bredt. Mens visse afsnit af teksten er ironiserende eller moraliserende og nærmest poppede, kræver andre afsnit en god kultur-faglig baggrundsviden hos læseren for at give mening. Denne svingende form svarer dog ganske godt til bogens metodiske ustadighed. Forfatteren er åbenbart selv i tvivl om, hvorledes han skal gå til det vanskelige og brændbare emne: Vil han nøjes med at beskrive nogle tendenser, analysere og stille spørgsmål til debat, eller vil han gå videre, og konkludere og moralisere? Han vælger desværre at gøre begge dele – og sætter sig dermed metodisk og tematisk mellem for mange stole.

Parallelt med de mange ironiserende og moralsk forargede suk over sædernes forfald lykkes det dog også flere steder Bryn at problematisere de statiske og simplificerede forestillinger om, hvad det særligt norske (og det særligt amerikanske) egentligt er. Enkelte gange kombinerer han moralsk og kulturpolitisk budskab med metodisk og analytisk stillingtagen til kulturforståelse som sådan: „Norsk kulturhistorie må bli meir enn nasjonalsymbol og viktige historiske data. Kulturhistoria må gjenforteljast slik at dei kulturelle spenningane kjem til syne” (s. 158).

Andre steder giver han sig dog selv de nationale symboler i vold, og vander sig for eksempel over, at unge nordmænd hellere vil gå på Manhattan Cafe end på Kaffistova, vælger at dyrke den hule Rambo-skikkelse, fremfor ægte helte som Nansen og Heyerdal, og ikke længere vil gå på vandretur om søndagen. Mere frugtbar bliver moraliseringen, når Bryn spørger hvorfor *action* er blevet mere spændende end *handling* og *fun* mere morsomt end *moro*, og når han bemærker, at benzinstationer og hamburgerbarer har overtaget kirkerne og forsamlingshusenes rolle som de norske bygders fælles mødesteder.

Interessant og helt central for problemstil-

lingen, men alt for kort, er Bryns redegørelse for den kulturhistoriske baggrund for nutidsnordmændenes forhold til det amerikanske. Her lærer læseren om Bjørnsens og Hamsuns forhold til USA, om det dengang nyligt selvstændige Norges søgen efter en model i det amerikanske, om at omtrent 25% af de udvandrede nordmænd vendte hjem igen med nye ideer, og om nyere tiders politisk baggrund for de meget skiftende norske holdninger til USA.

At Bryn som Amerika-forsker også benytter lejligheden til at gå i rette med nordmændenes forvanskede billede af nutidens USA – som de efter hans mening forveksler med en vulgær-udgave af „det mytiske Amerika” – er forståeligt, men spreder det allerede store emnevalg yderligere. Læserne skal dermed ikke blot tage stilling til nordmændenes billeder af Amerika og baggrunden for disse, men også til nutidens „virkelige USA” – og det er jo en nok så anden problemstilling.

De emner Steinar Bryn tager op i *Norske Amerika-bilete* er således alle et studie værd, og Bryn har tilsyneladende stor baggrundsviden at bygge på. Men han vil for meget på en gang, og det svækker desværre resultatet, der forbliver noget ufærdigt og fragmenteret. Læser man imidlertid bogen som en artikelsamling, fremfor som helhed, vil man i flere kapitler finde interessant stof. Det gælder især de debatterende og empiriske kapitler (fremfor de mere kulturanalytisk-teoretiserende) hvor man vil kunne finde relevant og originalt materiale samt fin fotodokumentation om blandt andet norsk nutidigt kulturlandskab, visuel kulturanalyse, norsk selvopfattelse og identitetsdebat samt nordeuropæisk Amerika-forståelse.

Mest af alt kan bogen imidlertid fremstå som et nutids-norsk samfundsdocument, der har turdet undre sig over afstanden mellem det Norges-billede og den selvforståelse (af sund friluftskultur og gamle bondetraditioner), som norske kulturformidlere og turistforeninger ynder at fremhæve, og den virkelighed og det symbolsprog (hamburgere, rock og country music), som majoriteten af nordmænd lever med i dag.

Karen Lisa Goldschmidt Salomon
Mag.scient. i antropologi
Konsulent
Paris